

ОСВІТНЯ ФУНКЦІЯ ПАРЛАМЕНТУ

Парламент - єдиний найвищий загальнонаціональний представницький колегіальний законодавчий орган у державі. Крім загальноновизнаних основних функцій парламенту — законотворчої, представницької, контрольної, установчої, гласності і легітимності, важливою його функцією є також освітня.

Освітня функція реалізується через комунікацію в різних формах.

Освітня функція парламенту може бути поділена на дві великі групи:

I) Громадянська парламентська освіта, що полягає в підвищенні рівня громадянської грамотності та обізнаності в питаннях парламентаризму: як формується та яким чином працює національний парламент, його роль, функції та цінність, порядок взаємодії з іншими органами влади та з громадянами держави.

Така функція дозволяє сформувати та укріпити в суспільстві цінності демократії та громадянський світогляд, залучити громадян до суспільних та політичних процесів, дозволяє усвідомити громадянам політичні обов'язки та права, зрозуміти свій вплив на політичні процеси в державі, що, у свою чергу, сприяє підвищенню легітимізації парламенту та рівня демократії загалом.

Функція громадянської парламентської освіти може проявлятися в розробці та наданні освітніх та інформаційних ресурсів і програм для всіх категорій громадян, проведення інформаційних та роз'яснювальних візитів, екскурсій до національного парламенту, в тому числі під час його фактичної роботи, розміщення актуальної та об'єктивної інформації на ресурсах парламенту, створення та розповсюдження відповідних мультимедійних ресурсів, онлайн курсів. Особливе значення при цьому має робота з молодим поколінням громадян - учнями, студентами - через впровадження навчальних програм, шкільних турів та візитів, практичне вивчення ролі парламенту та роботи членів парламенту шляхом участі в модельних засіданнях та дебатах парламенту.

Для проведення громадянської парламентської освіти, парламенти країн обирають нові канали комунікації та сучасні методи подачі інформації — розміщення інформації безпосередньо на сайті парламенту в текстовій або графічній формі, у вигляді анімованих коротких змістовних відео, онлайн-курсів¹, коміксів, ігор, через соціальні мережі. Крім того, сайти парламентів відображаються не лише державною мовою, а й найбільш поширеними іноземними мовами.

II) Спеціальна парламентська наукова, дослідна та освітня діяльність.

Виконання цієї функції парламент здійснює як потужний науковий та аналітичний центр з питань парламентаризму. Спеціальна освітня функція парламенту полягає в: проведенні наукової роботи; наданні наукової, аналітичної й дослідницької допомоги, тематичних лекцій та семінарів, а також доступу до інформаційних ресурсів та бібліотек членам парламенту, дослідникам, академічним працівникам, студентам, вищим навчальним закладам; друк спеціальних періодичних видань та публікацій тощо.

Позитивними прикладами реалізації освітньої функції парламенту є Австралія, Велика Британія, Франція, а також Парламент Європейського Союзу.

Австралія:

Офіс Парламентської Освіти (Parliamentary Education Office)² відповідає за створення

¹Приклад — Велика Британія: <http://www.parliament.uk/education/>

²<https://www.peo.gov.au/>

та надання програм парламентської освіти та інформаційних ресурсів для шкіл, вчителів та студентів. Завдяки відповідним програмам та ресурсам, Офіс надає актуальну, точну та об'єктивну інформацію, таким чином австралійці мають можливість краще зрозуміти роль, функції та цінність парламенту Австралії та активно співпрацювати з ним.

Команда Офісу складається з професійних вихователів, які мають широкі знання про парламентський процес, педагогіку та навчальну програму в Австралії.

Робота Офісу складається з:

- проведення навчальних програм у Будинку парламенту Австралії, у школах під час загальнонаціональних заходів та через відео-конференції з учнями початкових та середніх класів;
- надання друківаних та цифрових ресурсів, які дають змогу вчителям та студентам краще зрозуміти демократичну систему управління Австралії;
- розробка навчальних ресурсів, згідно з навчальним планом громадянської освіти в Австралії, що включає плани уроків та інші навчальні матеріали;
- надання допомоги сенаторам та членам парламенту в їх роботі з побудови суспільного розуміння їх ролі як членів парламенту.

• Семінари³ - Сенат проводить тренінги для державних службовців, що включають одноденні семінари щодо ролі Сенату, та короткі семінари про роль комітетів Сенату, процес ухвалення законів у Сенаті, парламентські привілеї та інші.

• Серії лекцій у Сенаті⁴ - публічні обідні лекції з питань, пов'язаних із парламентом та управлінням. Вхід вільний, бронювання не вимагається. Також доступні транскрипти, аудіо- та телевізійні записи лекцій.

• Парламентська бібліотека Австралії⁵ є частиною Департаменту Парламентських Служб та надає послуги сенаторам, членам парламенту, персоналу, співробітникам департаментів парламенту та генерал-губернатору. Перші бібліотечні послуги вперше були надані федеральному парламенту в 1901 році, і дотепер парламентська бібліотека продовжує надавати значну підтримку парламенту та демократичному процесу.

Велика Британія:

• Служба Парламентської Освіти (Parliament's Education Service)⁶ – високоякісний освітній центр, що субсидує та організовує воркшопи, шкільні тури до парламенту, надає безкоштовні тренінги для вчителів та доступ до педагогічних ресурсів з питань парламентаризму та демократії, проводить тематичні студії для школярів. Крім того, Служба організовує скайп-конференції зі Спікером Палати Громад, регулярні візити членів Палати Лордів та Палати Громад до школярів, під час яких обговорюють роботу парламенту, проводить такі щорічні заходи для молоді як Парламентський тиждень, Молодіжний Парламент. Також Служба відзначає нагородою школу в номінації «Спікер шкільного парламенту», метою якого є залучення учнів молодших класів до політики та заохочення позитивних практик у школах; призом є відвідування школою протягом цілого дня палат парламенту.

Гаслом Служби є: «Інформувати. Залучати. Розширювати права та можливості. Об'єднувати школи та Парламент Великої Британії».

Сайт Служби містить матеріали, що різняться віком дитини (від 5 до 19 років), предме-

³http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Senate/Whats_On/Seminars_and_Lectures/Seminars_for_public_servants

⁴http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Senate/Whats_On/Seminars_and_Lectures/Senate_Occasional_Lecture_Series

⁵http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library

⁶<http://www.parliament.uk/education/>

том, темою, видом інформаційного ресурсу (гра, загадка, відео, листівка тощо), а також сервіс щомісячної електронної розсилки з питань діяльності парламенту.

- **Семінари**⁷ – парламент упродовж навчального року проводить різноманітні семінари, від семінарів загального ознайомчого рівня до спеціальних тематичних заходів. Всі семінари безкоштовні та призначені для вчителів, вчителів-стажерів та фахівців у галузі освіти. Парламент покриває витрати на проїзд тих, хто викладає в державному секторі або працює у волонтерському / благодійному секторі освіти.

- **Інститут педагогів**⁸ – програма професійного розвитку для викладачів з дисциплін управління та політики, громадянських, інших суміжних дисциплін та інших фахівців у галузі освіти, що проводиться у вигляді інтенсивного та інформативного курсу в стінах парламенту та має на меті поглибити знання та розуміння процесів парламентаризму педагогами, щоб вони передали знання школярам та студентам. Парламент оплачує туристичні витрати, проживання та харчування. Всі ресурси, семінари та заходи є безкоштовними.

- **Бібліотека Британського Парламенту** - обидві Палати Парламенту Об'єднаного Королівства мають свої бібліотеки: Бібліотеку Палати Громад⁹ та Бібліотеку Палати Лордів¹⁰, що надають неупереджену інформацію та дослідницькі послуги для членів парламенту, їх помічників, щоб допомогти парламентарям у виконанні своїх парламентських обов'язків.

У Бібліотеках також містяться збірки документів, відомих як депоновані документи (deposited papers), які депутати та міністри залишають у Бібліотеці у відповідь на парламентські запитання. Бібліотеки видають журнал, організують тренінги, бесіди, надають книги, мають читальні зали.

Одним з основних видів робіт Бібліотеки Палати Громад є брифінги, які публікуються на веб-сайті парламенту¹¹. Ці брифінгові документи пропонують незалежне узагальнення фактів з питань, що становлять інтерес, зокрема законодавства, розгляд якого відбувається в Парламенті, дають відповіді на часті запитання та актуальні проблеми.

Бібліотека Палати Лордів надає послуги конфіденційного дослідження на замовлення та довідки членам Палати Лордів, їх поміщикам та персоналу Палати з метою підтримки своїх парламентських обов'язків. Вищевказані особи можуть надсилати запити телефоном, електронною поштою або особисто.

Франція

Дитячий Парламент¹² - ініціатива, створена парламентом у співпраці з національними органами освіти, метою якої є надання школярам старшого шкільного віку уроків громадянської освіти. На цих уроках школярі мають можливість дізнатись про функції законодавця – для цього вони складають законопроект (що може містити максимум 4 статті) під керівництвом педагогів, обговорюють його, тим самим опановуючи навички демократичних дебатів. На етапі підготовчої роботи у класах, учні можуть безпосередньо запитати про роль та функції свого парламентаря під час його візиту до школи. Крім того, для кращого розуміння роботи парламенту, деякі класи можуть його відвідати. Обрані комісією кращі 4 законопроекти надалі публікують на сайті дитячого парламенту, обговорюють у класах і шляхом голосування обирають переможця. Станом на сьогодні, 4 законопроекти від Дитячого парламенту стали законами у Франції.

Бібліотека Національної асамблеї¹³ створена в 1796 році та призначена, в першу чергу, для роботи депутатів. Проте, до бібліотечних фондів також мають доступ сенатори та французькі представники в Європейському парламенті, колишні члени парламентських

⁷<http://www.parliament.uk/education/teacher-training-cpd-opportunities/seminar-days/>

⁸<http://www.parliament.uk/education/teacher-training-cpd-opportunities/pgce-students/>

⁹<https://www.parliament.uk/commons-library>

¹⁰<http://www.parliament.uk/business/lords/work-of-the-house-of-lords/lords-library/>

¹¹<https://researchbriefings.parliament.uk/>

¹²<http://www.parlementdesenfants.fr/qu-est-ce-que-le-parlement-des-enfants>

¹³<http://www2.assemblee-nationale.fr/informations-pratiques/bibliotheque-et-archives>

асамблей, Консультативної асамблеї чи установчих зборів, працівники Асамблеї, а також асистенти депутатів (максимум дві особи від кожного депутата), французькі працівники в Європейському парламенті та деякі інші категорії громадян.

Доступ до бібліотеки в порядку виключення можуть мати особи, які проводять дослідження чи навчання, та потребують доступу до книг, документів чи рукописів, що є лише в бібліотеці Національної асамблеї.

Крім того, важливе освітнє та історичне значення має також і Бібліотека Сенату¹⁴.

Національний парламентський архів¹⁵. У фондах архіву зберігаються архіви законодавства, адміністративні архіви, приватні фонди депутатів та політичних груп, датовані 1789 роком.

За загальним правилом, документи з державних архівів Національної асамблеї стають доступними широкому загалу (публікуються) через 25 років з моменту їх прийняття (створення). Велика частина документів, що містяться в архівах, нині оцифрована та розміщена на сайті. Втім, за потребою можна звернутися до першоджерел та скопіювати їх за допомогою цифрової камери.

Завданням парламентського архіву, окрім управління архівами Національної Асамблеї, є інформування громадськості про парламентську діяльність з часів Революції. Для цього архів керує Центром парламентського документообігу (CDP), публікує біографії колишніх членів парламенту та реалізує різні заходи для підтримки досліджень університетів з права та історії парламентаризму.

Крім того, парламент Франції на своєму сайті містить окрему інтернет-сторінку¹⁶ для школярів та молоді, а також для педагогів, на якій в цікавій формі (комікси, відео, ігри, словники) надає інформацію про парламент Франції, його історію, видатних особистостей у політичному житті країни.

Парламент Європейського Союзу.

- Європейська Парламентська Служба Досліджень¹⁷ є внутрішнім дослідницьким відділом та аналітичним центром Європейського Парламенту (ЄП). Його місія полягає в тому, щоб допомагати членам Парламенту у їх парламентській роботі, надаючи їм незалежний, об'єктивний і авторитетний аналіз та дослідження проблем, пов'язаних з Європейським Союзом. Він також покликаний збільшити можливості депутатів та Комітетів Європарламенту щодо контролю та нагляду за Європейською комісією та іншими виконавчими органами ЄС.

Служба надає, зокрема, послуги членам ЄП з досліджень, точного аналізу на замовлення у відповідь на їх спеціальні запити стосовно питань політики ЄС, законодавства; створює низку аналітичних та дослідницьких публікацій (короткі записки, довідкові матеріали, брифінги, поглиблені аналізи та / або дослідження) щодо політики та питань ЄС, індивідуальні брифінги для окремих членів ЄП з будь-яких питань, пов'язаних з ЄС.

- Бібліотека ЄП створена в 1953 році, її основні приміщення розташовані в Брюсселі з філіялами в Люксембурзі та Страсбурзі. Відділення Страсбурга діє лише під час пленарних засідань. Бібліотека надає широкий спектр індивідуальних послуг членам ЄП та Європейському Парламенту в цілому. Окрім роботи читальних залів Парламенту, з великою колекцією цифрових та друкованих джерел, бібліотека надає доступ до джерел новин та баз даних.

- В Історичному архіві Європейського парламенту зберігаються офіційні публічні документи парламенту та інші архівні матеріали, починаючи з 1952 року. Вони доступні для громадськості та дослідників з історії парламенту та європейської інтеграції.

- Інформаційні Бюро ЄП – це інформаційні офіси ЄП, що розташовані у кожній дер-

¹⁴<https://www.senat.fr/patrimoine/bibliotheque.html>

¹⁵<http://archives.assemblee-nationale.fr/>

¹⁶<http://www2.assemblee-nationale.fr/decouvrir-l-assemblee/juniors>

¹⁷<http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/20150201PVL00031/Eprs.html>

жаві-члені. Їх роль полягає у підвищенні обізнаності про Європейський Парламент та Європейський Союз та заохочення людей до голосування на європейських парламентських виборах.

Інформаційні бюро відповідають на запитання громадськості про політику Європейського парламенту та ЄС; надають громадянам інформацію та матеріали, організують презентації та дебати з європейських тем, організують прес-брифінги та інформують медіа про новини парламенту, тісно співпрацюють з викладачами та академічними організаціями та надають освітні ресурси. Також бюро розвивають зв'язки з професійними групами, компаніями, неурядовими організаціями та всіма, хто цікавиться європейськими справами та роллю Європейського парламенту.

- Запити громадян¹⁸ – всі громадяни ЄС мають право вимагати інформацію про діяльність парламенту та питання ЄС.

- Доступ до документів – усі документи ЄП з 2001 року доступні для громадськості в реєстрі документів ЄП.

- Реєстр прозорості – регулярно разом з Європейською комісією, Реєстр прозорості надає громадянам прямий доступ до інформації про те, хто намагається вплинути на процес ухвалення рішень у ЄС.

¹⁸ <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/20150201PVL00027/Citizens-enquiries>

Лабораторія законодавчих ініціатив є одним із провідних аналітичних центрів України, який має 17-річний досвід реалізації проектів, спрямованих на впровадження практики діалогу з питань політики до законотворчого процесу, забезпечення участі громадськості в законодавчому процесі, моніторинг діяльності та проведення дослідження з питань публічної політики.

Підготовка і публікація інформаційно-аналітичних матеріалів (Info Briefs) є частиною проекту, що його реалізує Лабораторія законодавчих ініціатив у рамках Програми USAID «РАДА: відповідальність, підзвітність, демократичне парламентське представництво», що виконується Фондом Східна Європа.

